Stuk **325** (1999-2000) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

22 mei 2000

GEDACHTEWISSELING

met de heer Jan Hendrickx, voorzitter van de Rubens Stichting – Instituut voor Internationale Betrekkingen VZW

VERSLAG

namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden uitgebracht door de heer Paul Van Grembergen

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Luc Van den Brande.

Vaste leden :

de heren Freddy Sarens, Walter Vandenbossche, Luc Van den Brande, Johan Weyts ;

de heren Louis Bril, Peter Gysbrechts, Jacques Laverge, Stefaan Platteau ;

de heren Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete, Miel Verrijken ;

mevrouw Lisette Croes, de heer Patrick Hostekint ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Paul Van Grembergen.

Plaatsvervangers :

mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Erik Matthijs, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heer Jef Van Looy ;

de heren Julien Demeulenaere, Didier Ramoudt, Marc van den Abeelen, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Pieter Huybrechts, Luk Van Nieuwenhuysen ;

de heren Marcel Logist, Jacques Timmermans ;

de heer Eloi Glorieux ;

mevrouw Simonne Janssens-Vanoppen.

INHOUD

Blz.

I. Uiteenzetting door de heer Jan Hendrickx, voorzitter van de VZW Rubens Stichting – Instituut voor Internationale Betrekkingen 4

II. Tussenkomsten van de commissieleden 8

III. Repliek van de heer Jan Hendrickx, voorzitter van de VZW Rubens Stichting – Instituut voor Internationale Betrekkingen 14

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden heeft op donderdag 23 maart 2000 een gedachtewisseling gehouden met ere-ambassadeur Jan Hendrickx, voorzitter van de VZW Rubens Stichting – Instituut voor Internationale Betrekkingen. Ter voorbereiding van deze gedachtewisseling had de Rubens Stichting drie documenten ter beschikking gesteld van de commissieleden. Het betreft hier vooreerst een algemene, schematische voorstelling van de stichting ; ten tweede, het activiteitenprogramma van de stichting voor het jaar 2000 ; en tenslotte ook een analyse van de beleidsintenties inzake externe betrekkingen van de Vlaamse regering voor de huidige legislatuur. Dit laatste document vormt overigens de neerslag van een debatforum dat door de Rubens Stichting over dit onderwerp werd georganiseerd op 21 februari 2000.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER JAN HENDRICKX, VOORZITTER VAN DE VZW RUBENS STICHTING – INSTITUUT VOOR INTERNATIONALE BETREKKINGEN

Mijnheer de voorzitter, dames en heren, het voorlopig bestuur van de vereniging had twee personen afgevaardigd om de stichting voor te stellen : professor-emeritus Suy en ikzelf. Ik moet de heer Suy echter verontschuldigen, hij is namelijk verhinderd wegens opdrachten in het buitenland.

Nog maar eergisteren werd een volledige pagina in De Standaard gevuld met een interview met de heer Mark Eyskens. Hij zet daarin zijn standpunten uiteen over het politieke beleid van federaal minister Michel. Hij eindigt met de wens dat een denktank zou worden opgericht om de ideeën en de strategie op lange termijn op het vlak van het buitenlands beleid, te bevruchten. Gisteren deelde ik de heer Eyskens via een brief mee dat zijn wens in vervulling is gegaan. Onze stichting wil immers precies zo'n denktank zijn.

In het artikel vertelde de heer Eyskens dat er op federaal niveau geen enkele denktank of studiedienst bestaat voor buitenlands beleid. Dat klopt. Ik heb daarover zelf gedurende lange tijd vragen gesteld, ook toen ik nog op Buitenlandse Zaken werkte. In het organigram van Buitenlandse Zaken worden de directies-generaal met letters aangeduid. Alle diensten die afhankelijk zijn van de secretaris-generaal beginnen met de letter S. Het enige wat bestond was S07. Het was een kantoortje van een ambassadeur die in wezen niet veel meer deed dan een aantal buitenlandse kranten lezen. Het was de naam studiedienst niet waard.

Een aantal ministers haalden wel ideeën over buitenlandse politiek uit de buitenwereld door mensen uit studiediensten of universiteiten in hun kabinet op te nemen. Voormalig ministers Claes, Eyskens en Simonet hadden allen eminente professoren in dienst. Er bestond dus wel een zekere inbreng van academici, maar niet van mensen uit de privé-sector en andere experts. Ik ben het met de heer Eyskens eens dat dit een gemis is.

Buitenlandse Zaken, zowel op federaal vlak als op het niveau van de deelstaten, mag niet exclusief in handen zijn van de uitvoerende macht, noch van de wetgevende macht. Ook in de 'société civile' zijn vele krachten aanwezig die advies kunnen verstrekken. Natuurlijk kunnen ze geen beslissingsmacht krijgen. Naast academici, zijn ook mensen uit het bedrijfsleven van belang. De zakenwereld wordt immers almaar internationaler, en in bedrijven is heel wat kennis over internationale politiek aanwezig. Ook de mensen die de administratie Buitenlandse Zaken hebben verlaten omwille van hun leeftijd, hebben nog heel wat te vertellen. En ook mensen uit NGO's kunnen een belangrijke bijdrage leveren.

Nadat ik bij Buitenlandse Zaken ben weggegaan, kreeg ik de gelegenheid om mee te werken aan ontwikkelingen op het niveau van de Vlaamse externe betrekkingen. Zo heb ik een bijdrage geleverd aan het samenwerkingsakkoord met de drie Baltische staten. Ik merkte toen dat ook op het Vlaamse niveau een studiedienst ontbrak.

Een studiedienst zelf is trouwens niet voldoende. We hebben iets nodig zoals de Duitse dienst 'Planung und Forschung', de Franse dienst 'la prospective', of de Engelse dienst 'planning and forecasting'. Het zijn kleine cellen in de ministeries voor Buitenlandse Zaken die het politieke werk voorbereiden. Hun adviezen worden zowel aan de uitvoerende als de wetgevende macht voorgelegd. Door het ontbreken van een dergelijke dienst, mist de overheid ideeën die buiten de politieke wereld leven.

Ik vind het bijzonder vreemd dat Vlaanderen niet aan een dergelijke dienst werkt. Ik ken immers geen enkele staat als België waar de deelstaten op grondwettelijke basis over zo veel bevoegdheden beschikken op het vlak van de buitenlandse aangelegenheden. Sinds 1993 staan de Grondwet – met zijn toekenning van het volwaardig verdragsrecht aan de deelstaten – en de Bijzondere Wet heel wat

toe. Voor mij telt de wet, niets dan de wet. Zelfs als we binnen het huidig wettelijk kader blijven, heeft Vlaanderen reeds ontzettend veel mogelijkheden. Sedert 1970 is hier een proces gestart, dat nog niet ten einde is. Elke verdere evolutie zal leiden tot een verbreding van de bevoegdheden en zeker niet tot een inkrimping.

Dit alles zei ik een drietal jaar geleden op een wat kritische manier aan de heer Van den Brande, toen deze als minister-president binnen de Vlaamse regering de totaliteit van de externe betrekkingen waarnam. Ik wilde toen een vergelijking maken met andere West-Europese landen. Hoe doen de anderen het en wat kunnen wij eruit leren ? Het resultaat van een en ander is de studie 'Analyse en prognose in de Vlaamse Buitenlandse Betrekkingen – Een Vlaams Instituut voor Buitenlandse Betrekkingen ?'. Ik heb daartoe de ministeries van Buitenlandse Zaken in Parijs, Londen, Den Haag en Bonn bezocht. De studie in kwestie kwam trouwens niet tot stand in samenwerking met de Belgische ambassadeurs, maar zij waren wel aanwezig bij en/of op de hoogte van mijn bezoeken.

De conclusie is dat de afdelingen planning en onderzoek van Buitenlandse Zaken van die landen een belangrijke plaats innemen. De voorzitters of hoofden van dergelijke instellingen of afdelingen brachten het vaak tot minister. Zo bijvoorbeeld Klaus Kinkel in Duitsland, of Joris Voorhoeve in Nederland.

In Parijs, Londen, Bonn en Den Haag heeft men een beleidsvoorbereidende cel. Deze doet aan prognose, het is een denktank. Uit mijn vergelijkende studie bleek dat het Nederlandse voorbeeld het meest geschikte is voor Vlaanderen. De – kleine – beleidsvoorbereidende cel binnen het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken staat in voortdurende wisselwerking met het Instituut Clingendael. In dit instituut werken ongeveer veertig mensen, ze hebben een begroting van 200 miljoen frank, en genieten internationaal aanzien. Dit is het resultaat van twintig jaar werk. Drie kleine VZW's namen ooit het initiatief om met de overheid te gaan praten. Daaruit groeide het Instituut Clingendael. Het staat in een curieuze haat-liefderelatie tot de ministeries van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Economie en Defensie, alle ministeries die externe betrekkingen hebben. De uitvoerende macht blijft uiteraard altijd haar beslissingsrecht behouden. Het Instituut Clingendael is echter ook geen louter adviescomité, geen louter wetenschappelijke raad. Het bestaat minstens deels op zichzelf en kan daardoor veel Europese fondsen aantrekken. Het is daardoor trouwens momenteel reeds aan zijn 27ste vormingsprogramma toe voor diplomaten uit Centraal en Oost-Europese kandidaat-EU-lidstaten.

Dat kunnen wij als Vlamingen eigenlijk ook. A fortiori doordat we in Brussel – nog steeds hét Europese beslissingscentrum bij uitstek – zo sterk aanwezig zijn, en dit als troef kunnen uitspelen. De Rubens Stichting kreeg trouwens al twee verzoeken voor een dergelijk opleidingsprogramma, één uit Estland en één uit Letland. We staan echter nog nergens. Een klein jaar geleden gingen tien mensen om de tafel zitten : twee professoren-emeriti, twee mensen uit de financieel-economische media, twee oudgedienden van Buitenlandse Zaken en vier mensen uit de privé-sector. De stichting groeide uit de redenering dat het buitenlands beleid – vergeeft u mij de wat lapidaire uitdrukking – te belangrijk is om enkel aan professionele politici over te laten. De rijkdom van een democratie is immers de debatcultuur. Geen enkel idee mag uit de weg worden gegaan. De uiteindelijke politieke beslissing moet gebaseerd zijn op alle bestaande kennis terzake.

We opteerden voor een VZW-structuur met vier doelstellingen. We willen in de eerste plaats inhoudelijke bijdragen leveren tot het Vlaams buitenlands beleid en de Vlaamse externe betrekkingen. Ten tweede willen we Vlaamse standpunten in het Belgisch buitenlands beleid en in de Belgische en Europese buitenlandse betrekkingen innemen. Zo zullen we het Afrikabeleid van de federale minister bestuderen vanuit een typisch Vlaamse invalshoek. We zullen ons daarbij afvragen of we in Afrika geen andere keuzes hebben, en we willen onderzoeken welke belangen we op dat continent al dan niet nog hebben. We beperken ons dus niet tot de louter Vlaamse buitenlandse betrekkingen. Ten derde zullen we een studie maken van alle problemen die van belang kunnen zijn voor het Vlaams buitenlands beleid en de Vlaamse externe betrekkingen. Ten vierde zullen we de inbreng stimuleren en bundelen van de academische wereld, de bedrijfswereld en de privé-sector, ten bate van de politieke besluitvorming.

We willen gesprekken voeren met de wetgevende macht in het algemeen en met deze commissie in het bijzonder. Als de commissie ermee akkoord gaat, kunnen we ook een debat voeren in aanwezigheid van de Vlaamse minister-president. En misschien kunnen we u eens uitnodigen op een van onze debatten. Onze leden mogen geen mandaat als parlementsleden bekleden, noch actief zijn in een partij. Er behoren wel twee oud-parlementsleden tot onze leden. Zonder blind te zijn voor de

bestaande realiteit, proberen we zo toch wat buiten het partijpolitieke vaarwater te blijven.

In onze statuten staat dat we onze doelstellingen kunnen verwezenlijken door middel van wetenschappelijk onderzoek, studies, analyses, debatten, opstellen van dossiers, werkgroepen en publicaties. Al deze afspraken werden gemaakt in de zomer van 1999. Door de verkiezingen kwam er een radicale wijziging in de politieke wereld. We beslisten om te wachten tot na de zomer. In september gingen we over tot ledenwerving. Ons bestand telt ondertussen reeds 65 leden onder wie 15 academici, 6 oudgedienden van Buitenlandse Zaken, 8 mensen uit de media, 14 uit de privé-sector en 22 andere (zo o.a. van een advocatenkantoor, en van NGO's).

Eind november kwam de algemene ledenvergadering bijeen. We hebben een activiteitenprogramma voor 2000 vastgelegd. Dit jaar zullen we via debatten zoveel mogelijk, liefst unanieme, inzichten verschaffen over een aantal problemen. We zullen de resultaten publiceren en doorspelen aan de media, de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement.

Op 21 februari hielden we een eerste manifestatie in het kasteel van Ham te Steenokkerzeel. Er waren 26 leden aanwezig. Samen hebben we gedurende meer dan vijf uur de Vlaamse beleidsnota over buitenlandse betrekkingen besproken. Het trof me buitengewoon dat de groep niet enkel uit oude heren bestaat. Een groot aantal leden zijn dertigers en veertigers die werken aan de universiteiten van Leuven, Antwerpen en Brussel. Ook de intensiteit en rijkdom van het debat troffen me. De leden zijn ervan overtuigd dat het de moeite loont om tijd te besteden aan dergelijke debatten.

We ondervinden natuurlijk enkele moeilijkheden, vooral op financieel vlak. We hebben niet onmiddellijk geld gevraagd aan de overheid. We hebben zelf een kleine 3 miljoen frank verzameld waarmee we een halftijds secretariaat financieren. De rest zijn goede wil en kostbare tijd van leden, welke niet worden gehonoreerd.

Op deze manier kan onze stichting natuurlijk niet uitgroeien tot een kleine, Vlaamse versie van Clingendael. Deze Nederlandse groep met internationale faam, hangt nog steeds voor 90 percent van openbare middelen af. Deze publieke gelden kunnen diverse vormen aannemen. Het gaat dan meer bepaald over een basissubsidie, betaling van opdrachten, het ter beschikking stellen van lokalen, en het "uitlenen" van ambtenaren voor 2 tot 3 jaar. Clingendael kan daarenboven gebruik maken van Europese instrumenten, zo onder andere voor de reeds genoemde vormingsprogramma's. Ook wij zouden vanzelfsprekend graag die mogelijkheid hebben.

In de beleidsnota staat dat de regering Vlaamse investeringen in het buitenland wil promoten. Wij zullen daarover voor het einde van de zomer een debat voeren in samenwerking met de GIMV. Ook professor Daems, een van onze leden, zal hieraan meewerken. Daarnaast heeft de administratie Buitenlands Beleid aan de UIA de opdracht gegeven om de relatie tussen Vlaanderen en de noordse landen te onderzoeken. De conclusies van die studie worden besproken op een forum in mei. De vraag die we ons zullen stellen, is of het hier louter om zuiver feitenmateriaal gaat, dan wel of men er ook een bepaalde politiek op kan stoelen ?

Twee, drie mensen hebben zich met Duitsland beziggehouden, of houden zich nog met Duitsland bezig. De beleidsnota vermeldt dat er bijzondere aandacht zal worden besteed aan samenwerking met dat land. Ook wij zullen ons dan ook de vraag stellen welke samenwerking mogelijk is. Op welk niveau moet dat gebeuren, de Bond of de Länder ? Wat moet dat overleg inhouden ? Ik zou daar graag de Belgische ambassadeur in Berlijn bij betrekken en de sectie Duitsland van het federale ministerie van Buitenlandse Zaken daarover aanspreken. Dit alles om zoveel mogelijk ideeën te vergaren.

Ons bestuur komt samen op 7 april. Dan worden de drie eerste werkgroepen opgericht. De eerste zal het gegeven Benelux bestuderen. In Steenokkerzeel verbaasde iedereen er zich over dat de beleidsnota zo weinig zegt over de Benelux. Het Beneluxverdrag kwam in 1944 tot stand. Het België van 1944 zag er staatkundig helemaal anders uit dan het huidige België. Hoe kijkt Vlaanderen tegen de Benelux aan ? Dient die nog tot iets ? Wat doen we ermee ?

Een tweede werkgroep wil zich bezighouden met het financieel-economisch gebeuren. Vlaanderen geeft geld aan de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling in Londen en aan de Wereldbank. Daarmee betaalt men Vlaamse consultants, maar is de Vlaamse ondernemer daardoor nu meer aanwezig op het internationale forum ? We denken van niet, integendeel. Deze werkgroep zal zich buigen over de exportbevordering en het Delcredere-gegeven.

Een derde werkgroep kan zich bezighouden met de idee van de constitutionele regio's. Aan de ene kant streeft men naar een steeds omvattender Eu-

ropese Unie, naar een éénmaking. Aan de andere kant streven steeds meer Europese regio's, zo o.a. in Duitsland, Spanje, België en Italië, naar meer autonomie. Hoe gaan die twee tendensen samen ? Of gaan ze helemaal niet samen ? Daar zullen we tot deze zomer zoet mee zijn. Het is onze bedoeling en onze hoop een gesprek te kunnen voeren met de Vlaamse uitvoerende macht, met de minister-president en de andere betrokken ministers. We staan altijd ter beschikking van uw commissie om ideeën uit te wisselen.

De voorzitter : U hebt reeds een drietal hoofdpunten aangehaald. Ik las in uw teksten dat u zich daar niet toe zult beperken. U bent met nog tal van andere activiteiten en themata bezig, zo onder andere : Vlaanderen en de vredesbeweging, Vlaanderen en de Wereldhandelsorganisatie, de Vlaamse overheid en haar islamburgers, de Vlaamse ambtenaren in het buitenland, de toekomst van het Beneluxverdrag. Kunt u daar nog iets meer over zeggen ? Daarna kunnen we een gedachtewisseling houden over het opzet en de doelstelling van de stichting zelf.

De heer Jan Hendrickx : In de stichting leven inderdaad veel ideeën. Eén daarvan, wat ook in de beleidsbrief staat, is de evaluatie van de Vlaamse bilaterale contacten in Centraal en Oost-Europa. Was dat tweerichtingsverkeer of hebben we alleen maar geld gegeven ? Welke van de gehanteerde basisstrategieën kunnen die landen iets opleveren ?

Ik herhaal dat we via hun ambassades en de privésector zullen werken. De overheidssector is immers van vele zaken niet op de hoogte. We zullen een zo volledig mogelijke inventaris opstellen van alle bilaterale acties. Aan de hand daarvan zullen we onderzoeken welke politieke keuzes mogelijk zijn. We zullen ook onderzoeken op welke gronden de bilaterale verdragen tot stand zijn gekomen.

We willen daarnaast ook de reeds door de universiteiten uitgevoerde wetenschappelijke onderzoeken eens opnieuw bekijken en bespreken. Op basis ervan kunnen we politieke keuzes aanbevelen. Op 11 mei doen we dit voor de relatie tussen Vlaanderen en de noordse landen.

We plannen ook een aantal informatievergaderingen, want veel organisaties (Davidsfonds, Marnixkring, Orde van den Prince) staan te kijken van het aantal wettelijke mogelijkheden voor het Vlaams buitenlands beleid. We willen onder meer de mensen uit de bedrijfswereld op de hoogte brengen.

Daarnaast willen we ook zoveel mogelijk ideeën bundelen ter voorbereiding van het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie in het tweede semester van 2001. We willen meer bepaald werken op het vlak van de constitutionele regio's. We moeten terzake zelf iets ondernemen door bijvoorbeeld vertegenwoordigers uit Catalonië, Galicië, Beieren, Noordrijn-Westfalen, Lombardije of Schotland in een kasteel rond Brussel samen te brengen op basis van een substantieel programma. Dat zou een grote uitstraling hebben. We ijveren voor de inbedding van de regionale gedachte in de multilaterale structuren.

Op het einde van het jaar zullen we een studiedag houden over de gevolgen van de economische globalisering voor de Vlaamse economie. We zullen ook een inventaris opstellen van de Vlaamse economische aanwezigheid in het buitenland.

Vlaanderen heeft de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling en de Wereldbank fondsen ter beschikking gesteld. België geeft de multilaterale organisaties elk jaar echter ook vele miljarden franken. De ontwikkelingsbanken uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika kunnen daardoor miljarden franken op de internationale financiële markt ontlenen. Een massa geld wordt zo aan de projectenmarkt besteed. Grosso modo gaat het over 40 tot 50 miljard dollar per jaar. Export Vlaanderen geniet daar niet van. Op een heel hybride manier is alles in handen van de BDBH en het federale ministerie van Financiën, directie-generaal Internationale Betrekkingen. We willen de Vlaamse positie terzake onderzoeken.

We zullen ook nadenken over de Benelux. Moet de instelling worden afgeschaft ? Moet het verdrag worden aangepast ? Wat met de Franstaligen die blijkbaar problemen hebben met de samenwerking tussen België en Nederland ? Ik heb een vergadering van de Beneluxraad bijgewoond. Er waren ongeveer 100 mensen aanwezig die bijna allen Nederlands spraken. Onder hen bevond zich echter de heer Happart. Hij zette de hele vergadering op haar kop. De Nederlanders wisten niet wat hen overkwam. Heeft Vlaanderen nog iets aan de Benelux ? De Benelux is immers voor een deel opgegaan in de EU. Volgens het verdrag was het de bedoeling om van de Benelux niet enkel een tolunie, maar ook een economische unie te maken. Dat laatste is nooit gelukt.

We willen tenslotte ook opleidingen verzorgen voor jonge diplomaten.

II. TUSSENKOMSTEN VAN DE COMMISSIELEDEN

De voorzitter : Ik heb twee opmerkingen, of eigenlijk veeleer twee aanvullende inlichtingen. Ten eerste gaf het ontbreken in Vlaanderen en België van een strategische denktank reeds in de vorige regeerperiode aanleiding tot gedachtewisselingen dienaangaande. We moesten toen vaststellen dat er met een zekere periodiciteit – een keer per maand – door het Instituut voor Internationale Betrekkingen een gastspreker wordt uitgenodigd. Op zich is dat interessant, maar toch zijn het vooral thematische momentopnames waarbij niet dieper wordt ingegaan op het buitenlands beleid van Vlaanderen of België. Een kleine drie jaar geleden namen we dan ook het initiatief om te inventariseren wat er terzake in andere landen gebeurde. De heer Hendrickx verwees reeds naar de opdracht die hij toen van ons kreeg.

Ten tweede, welk soort instrument kiest men ? Ik zie drie mogelijkheden : een overheidsinstelling, een gemengd of een louter privé-initiatief. Het parlement zal daarover in laatste instantie moeten beslissen. Ik denk daarbij aan de lijdensweg van het Vredesinstituut. De eerste wetsvoorstellen daartoe dateren van 1977. Dit uitstekend idee en initiatief vond om ideologisch-politieke redenen en door de zoektocht naar het juiste evenwicht pas na jaren een concrete uitwerking. Zelfs wanneer men het eens is over de doelstelling, is de installatie van een instrument dus nooit evident. Ook dit overheidsinitiatief zou ons enkele jaren kunnen kosten. In een gemengd initiatief is de plaats van de overheid niet altijd duidelijk. Er duiken dan institutioneel-juridische problemen op. Een privé-initiatief zoals dit lijkt me nog het beste idee.

Als we het huidige wettelijke kader maximaal benutten, kan inderdaad reeds veel worden bereikt. We missen natuurlijk een cultuur van buitenlands beleid, en ook van Europees beleid. Voor Vlaanderen bestaat het buitenlands beleid pas sinds 1993, en wordt het de facto pas echt geïmplementeerd sinds 1995. We moeten dit zelf opbouwen. De cultuur van onze ambtenaren zal moeten veranderen. We moeten absoluut buiten onze oevers treden. Het is niet omdat we een bepaalde bevoegdheid niet hebben, dat we er geen mening over kunnen hebben. Voor het buitenlands beleid is dat bij uitstek mogelijk. We moeten niet binnen die strikte bevoegdheidsafbakening blijven. Ik wil er u aan herinneren dat voor ons foro interno foro externo is. We zijn daarin vrij uniek. Een andere interessante vraag is : is foro externo ook foro interno ? We zullen het daar volgende week nog over hebben. Buitenlands beleid, en a fortiori de opinievorming daarover, worden dus niet zoals op andere domeinen ingeperkt door de bevoegdheidsverdelende regels.

Het Vlaams Parlement moet mijns inziens een bijdrage leveren aan de werking van de Rubens Stichting. Het is trouwens uitstekend om als parlement door een externe organisatie geprovoceerd, gedwongen te worden over een aantal punten na te denken. Dit initiatief is nog voor veel verbetering vatbaar, maar vormt zeker een goed begin. Het kan er overigens mee toe bijdragen inzicht te verwerven in het verschil dat er bestaat tussen het buitenlands beleid van België en dat wat het buitenlands beleid van de federatie zou behoren te zijn.

De heer Paul Van Grembergen : Ten eerste, erken ik de behoefte en de noodzaak aan een onderzoekscentrum en een discussieforum voor buitenlandse politiek. Een denktank moet zich buigen over de vragen welke rol een kleine gemeenschap als Vlaanderen kan spelen op internationaal vlak, en welke keuzes we moeten maken.

Ten tweede ben ik akkoord dat de buitenlandse politiek niet exclusief in handen mag zijn van een aantal experten die binnen het eigen domein het beleid bepalen. Er is nood aan een maximale osmose tussen die experten en de maatschappij waarin ze leven en waarvoor ze finaal ook werken.

Ten derde ben ik het er ook mee eens dat het buitenlandse beleid niet op emoties mag worden gebaseerd, maar wel op inzicht. Emoties spelen ongetwijfeld een rol, maar het buitenlands beleid moet zoveel mogelijk een “exact” beleid zijn. Ik krijg soms de indruk dat buitenlands beleid wordt misbruikt uit profileringsdrang.

Inzicht vereist studie. Een soort Clingendael is dus noodzakelijk, maar we moeten ons inderdaad afvragen wat de plaats van de overheid daarin is. De overheid mag de besluitvorming van de instelling zeker niet sturen. De vrijheid van onderzoek, discussie en conclusie moeten gegarandeerd zijn. De conclusie kan natuurlijk overeenstemmen met de door de overheid gemaakte beleidskeuze, maar kan er ook diametraal tegenover staan. De onafhankelijkheid van een dergelijke studiedienst is dan ook van het allergrootste belang.

De heer Hendrickx had het ook over een aantal strikt politieke thema’s en inzichten. Op een aantal punten ben ik het daar niet helemaal met hem eens. Het klopt dat het Vlaams regeerakkoord niet volledig of exhaustief is. In het akkoord werd wel

een heel belangrijke zin opgenomen : de buitenlandse politiek moet een politiek van de federatie zijn. We mogen ons niet meer laten inperken door de formele bevoegdheden die ons werden toevertrouwd. We hebben de ambitie om het totale buitenlandse beleid als gespreksstof van het Vlaams Parlement te beschouwen en erover te praten met de partners van de federatie. Dat is een heel expansief inzicht. Ik geef toe dat we momenteel nog schroomvallig tewerk gaan op het vlak van onze wettelijke mogelijkheden. Omwille van de geloofwaardigheid moeten we er echter ook voor zorgen dat ons inzicht overeenstemt met onze bevoegdheden. Het debat hierover vangen we volgende week aan.

Ik wou het nog even hebben over de Benelux. Het is duidelijk dat het Benelux-verdrag al lang had moeten zijn gewijzigd en had moeten zijn aangepast aan de staatshervorming. Er werd vooralsnog slechts een oplossing sui generis bedacht door middel van het sleutelen aan de vertegenwoordiging, maar er is nood aan een wijziging ten gronde. Ik weet eigenlijk niet of ik voor of tegen de Benelux ben, dat hangt van de mogelijkheden af die deze in de toekomst nog kan bieden. Als we erin slagen om met de Franstaligen binnen de federatie afspraken te maken, dan kan de Benelux een nuttig instrument zijn om ook met de Nederlanders tot afspraken te komen.

De heer Eloi Glorieux : Mijnheer de voorzitter, ik wil u bedanken omdat u in uw tussenkomst reeds even de lange lijdensweg van het vredesinstituut onder de aandacht bracht. Twee maanden geleden kwam ik onrechtstreeks op de hoogte van het bestaan van de Rubens Stichting via een opiniestuk van de hand van professor Bruno Coppieters van de VUB in De Standaard over de specifieke rol die Vlaanderen in het buitenlands beleid zou moeten en kunnen opnemen.

Het artikel trok vooral mijn aandacht omdat het idee van een Vlaams vredesinstituut – zoals dat een paar jaar geleden reeds een paar keer naar voor is gekomen – er heel mooi in stond verwoord. Een dergelijk instituut kan immers heel wat taken op zich nemen zonder dat daarbij conflicten rijzen omwille van de federale bevoegdheden inzake defensie of buitenlandse zaken. Aan conflictpreventie doen behoort, net als het bevorderen van welzijn, onderwijs of gelijke kansen, tot de bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten. Ik heb dit alles niet meteen teruggevonden in de teksten die men ons heeft toegestuurd : dat verbaasde en ontgoochelde me enigszins. Er wordt enkel ergens verwezen naar een toekomstig initiatief om een studiedag te organiseren over de Vlaamse vredesbeweging, de traditie terzake en de invulling van een en ander binnen de NAVO.

Maar mijn eerste, globale indruk was dat dit alles vrij elitair van opzet is. Dat elitaire vloeit niet zozeer voort uit het feit dat men studiedagen in kastelen wil organiseren, maar wel uit de manier waarop de finaliteit wordt gedefinieerd. Er wordt gesproken over het aanbrengen bij het beleid van ideeën en ervaringen die leven in de Vlaamse privé-sector en academische milieus. Ik meen te begrijpen dat men met de privé-sector vooral het bedrijfsleven bedoelt. Het VEV wordt een paar maal vernoemd als partner voor colloquia. Het is terecht dat die sector bij dit alles wordt betrokken, maar ik mis een ander belangrijk segment uit het Vlaamse middenveld, namelijk de NGO's uit de vredesbeweging, de NGO's die actief zijn inzake internationale samenwerking, Vlaamse mensenrechtenorganisaties en dergelijke. Vooral vanuit het oogpunt van de tweede finaliteit, het versterken van de Vlaamse toegang tot alle geledingen van de Europese Unie en andere multilaterale instellingen, is het belangrijk dit maatschappelijk middenveld te betrekken bij een dergelijke denktank die stof aanreikt aan het beleid. U moet me echter corrigeren als ik het bij het verkeerde eind heb : de voorgaande opmerking is zeker niet als verwijt, maar wel als vraag bedoeld.

De heer Jacques Laverge : Ik had graag de door de heer Hendrickx vermelde vergelijkende studie eens gehad om te kijken welke impact andere soortgelijke instellingen hebben op het beleid. U had het over Quai d'Orsay en Clingendael. Hoe functioneert dit precies ? Hoe is het gestructureerd ? Hoe gebeurt de financiering ervan ? Wie speelt hierin mee ? Er moet inderdaad een bepaalde draagkracht zijn : internationale betrekkingen bestuderen betekent inderdaad meer dan louter economische en diplomatieke betrekkingen. Zo is er, naast nog andere thema's, ook het aspect van ontwikkelingssamenwerking in de benadering van Vlaanderen in de wereld.

Internationale betrekkingen moeten op twee niveaus worden bekeken. Ten eerste is er de manier waarop Vlaanderen zich situeert in de federatie. Ik verwijs in dat verband naar het debat dat door de heer Van Grembergen werd gevraagd. Dit moet eens duidelijk worden gesteld, want er zijn uiteenlopende interpretaties over wat Vlaanderen kan en mag op internationaal vlak.

Ten tweede is er de verhouding tussen Vlaanderen en Europa. Dit gaat dus over Vlaanderen en de re-

gio's. Als ik er een en ander op nalees heb ik de indruk dat andere regio's veel minder aandacht besteden aan hun internationale rol buiten hun federatie. Misschien kan onze commissievoorzitter, die ook de huidige voorzitter van de Vergadering van de Europese Regio's (VRE) is, daar eens op reageren. Als we willen opereren binnen en buiten Europa is het belangrijk dat alle regio's min of meer dezelfde strategie ontwikkelen.

Ook mis ik een inventaris van de diverse Vlaamse initiatieven en organisaties die zich bezighouden met internationale betrekkingen. Ik heb het dan meer bepaald over universitaire initiatieven, andere studiegroepen, de werkgroep binnen het VEV, enzovoort. In plaats van een en ander verder te versnipperen moet men een poging doen om een en ander te groeperen.

In tegenstelling tot de heer Van Grembergen, die toch pleit voor een zekere rol van de overheid, zie ik meer in een adviesgroep onder de vorm van een VZW met een sterke onafhankelijkheid. Ik ben dus geen voorstander van een overheidsrol. De overheid zou daar de vrijheid van advies kunnen beknotten. Mijnheer Hendrickx, u zegt immers zelf dat u ook beschouwingen kunt of mag geven over federale initiatieven inzake buitenlands beleid, hetgeen op Vlaams niveau wel eens tot zekere politieke moeilijkheden aanleiding kan geven. Een politieke invloed zou in dat geval uw initiatieven kunnen remmen. Ik pleit dus voor een grote onafhankelijkheid.

U komt uw organisatie hier voorstellen, met als achterliggende bedoeling wat middelen los te weken om te kunnen functioneren. Zo voel ik dat toch aan. Ik heb veel respect voor uw initiatief : een hergroepering van alle krachten die zich bezighouden met internationale betrekkingen lijkt me goed voor Vlaanderen, maar het zou om een hergroepering moeten gaan, niet alleen om een initiatief van enkele individuen. Ook moet het gaan over het ruimere concept van internationale betrekkingen.

Er bestaan heel wat bedenkingen over overheidssteun aan allerlei VZW's. Er moet kritisch worden bekeken of men met die steun een bijdrage levert aan het politieke leven en de besluitvorming in Vlaanderen. Het gevaar bestaat dat die VZW door dergelijke participaties uiteindelijk niet meer beantwoordt aan de rol van een adviesgroep inzake buitenlands en Europees beleid. We mogen niet blind zijn voor dat risico. We moeten dus zeker steun geven, maar die materiële ondersteuning moet beperkt blijven. Bepaalde mensen en organisaties kunnen gerust advies geven inzake buitenlandse betrekkingen, maar dan moeten ze dat wel hoofdzakelijk op eigen kracht doen, anders wordt het risico op overheidsinmenging te groot.

Het is hoe dan ook een goed initiatief. Momenteel worden reeds op een aantal niveaus adviezen gegeven inzake internationale betrekkingen. We zouden misschien best eens een inventaris krijgen van alle betrokkenen. We kunnen dan eventueel een soort alomvattende koepel creëren.

De Benelux moeten we herzien in functie van het Europese Gemeenschapsgegeven. Misschien kunnen we in een regionaal samenwerkingsverband met Nederland – en eventueel zelfs met Frans-Vlaanderen – een soort van Lage-Landenstrategie opstellen.

De heer Freddy Sarens : We moeten ons inderdaad in de eerste plaats afvragen of er nood is aan dit soort instelling. Het is mijn ervaring dat er bijzonder veel mensen op dit terrein actief zijn. De enorme massa gegevens die zij met hun allen genereren, komt doorgaans via de meest diverse kanalen op ons af. Het is daardoor voor het individuele parlementslid ook vrij moeilijk om de waarde van een bepaalde informatie en de legitimiteit van de verschillende zaken te beoordelen. Dit is ongetwijfeld een ervaring die gedeeld wordt door ieder van ons die er een gewoonte van maakt zijn dossiers bij te houden en in te studeren. Daarom vind ik de idee van het opzetten van een denktank een zeer goed initiatief.

In tegenstelling tot wat de heer Laverge voorstaat, was het volgens mij echter zeker niet de bedoeling om van dit instituut een koepelorganisatie te maken. Een denktank is toch iets heel anders dan een koepelorganisatie ? Ik had begrepen dat in deze denktank alle gegevens bij elkaar zouden komen, en dat men dan daarover zou debatteren. Het zou dus een soort filter zijn, die voor de politici bepaalde zaken klaar en duidelijk formuleert.

Uiteraard kan dit alles pas functioneren als de objectiviteit van de verstrekte informatie absoluut verzekerd is. Daarom moet die objectiviteit een van de belangrijkste doelstellingen zijn. Daaraan is dan onmiddellijk de onafhankelijkheid van een dergelijke instelling gekoppeld. Daarnaast moet er ook een goede mix zijn van aanwezigheden. Binnen die instelling moeten alle relevante actoren op een zinvolle manier samen kunnen werken.

Ik heb uit de uiteenzetting en de teksten begrepen dat de keuze in wezen reeds gemaakt is. De Ru-

bens Stichting wacht niet langer op vragen of initiatieven van buitenaf en is reeds van start gegaan. De stichting heeft de structuur van een VZW en verzamelt zelf de nodige fondsen. Die financiële middelen komen uit diverse hoeken. Ook op dat vlak wordt geopteerd voor een goede mix, wat erg belangrijk is voor het verzekeren van de onafhankelijkheid van de organisatie.

We moeten ons eens afvragen of de overheid een rol kan spelen en zo ja, welke. In tegenstelling tot enkele collega's kreeg ik niet de indruk dat u hier bent om geld te vragen, wel dat u ons vraagt om eens na te denken over onder meer de mogelijkheid van projectfinanciering. Ik heb de indruk dat de stichting van plan is om zichzelf op eigen kracht te bewijzen, wat een goede benadering is.

Ik zal niet dieper ingaan op de wisselwerking tussen deze commissie en de stichting, want die zal wellicht later nog worden besproken.

Ik vind de te bespreken thema's zeer goed uitgekozen. Net als de heer Glorieux heb ik echter ook een beetje het gevoel dat iets te veel voor een politiek-economische benadering wordt gekozen. Zo stelt u voor om het thema Wereldhandelsorganisatie (WHO) te bespreken aan de hand van de vraag wat onze economische belangen terzake zijn. In het debat dat wij vorige week in deze commissie hielden, werd duidelijk dat er veel meer aan de hand is en veel meer op het spel staat. Een zuiver economische benadering volstaat dus niet.

U stelt ook dat u een inventaris wilt opstellen van alle Vlaamse bedrijven en organisaties die in het buitenland aanwezig zijn. Opnieuw richt u zich daarvoor in de eerste plaats op economische instellingen zoals de Kamers van Koophandel. Ik denk dat u dit idee beter kunt verruimen door het totale Vlaamse netwerk in het buitenland onder de loep te nemen.

Ik heb ook met veel belangstelling de door de Rubens Stichting gemaakte analyse van de beleidsnota Buitenlands Beleid gelezen, en kan me daar grotendeels in terugvinden.

Ik ben, tenslotte, pas zeer recent lid van de Benelux-raad geworden. Ik trok erheen met een grote dosis terughoudendheid en scepticisme. De eerste plenaire vergadering viel echter erg goed mee. Het is een heel interessant forum wiens rol zeker nog niet is uitgespeeld.

De voorzitter : We zullen het zeker nog eens uitgebreid over de Benelux moeten hebben. Ik ben het terzake eens met de heer Sarens. Ik heb vooral het gevoel dat er grote nood is aan een betere communicatie tussen de Benelux-vertegenwoordiging en het Vlaams Parlement, want onbekend is onbemind.

De heer Stefaan Platteau : Ik sluit mij daar volledig bij aan, en zal later ook nog even op dit thema terugkomen.

Mevrouw Brigitte Grouwels : We hebben zeker behoefte aan een hoogstaande denktank voor ons buitenlands en Europees beleid. Zoals de heer Sarens zegt, moet dit initiatief worden gedragen door een brede maatschappelijke groep. De standpunten moeten evenwichtig en doordacht zijn.

De denktank moet dingen in vraag durven stellen, bijvoorbeeld de Benelux. Heeft de Benelux nog een meerwaarde voor Vlaanderen ? Zo ja, onder welke voorwaarden ? Dezelfde vraag geldt voor de Vlaamse positie in Europa. Dat item ontbreekt in uw – weliswaar als niet-limitatief bestempelde – themalijst. We moeten ons durven afvragen of het Belgisch kader een meerwaarde biedt voor Vlaanderen in de Europese Unie. Zo ja, hoe en op welke voorwaarde ? Zo neen, wat moet er in de plaats komen ?

Een punt dat u aanhaalt en dat ik mis in ons buitenlands beleid, is de relatie tussen Vlaanderen en landen waarvan we veel migranten herbergen zoals Marokko en Turkije. Meer contact en nauwere relaties met die landen zijn ontzettend belangrijk, ook ten bate van onze bevolking die afkomstig is uit die landen.

De heer Karim Van Overmeire : Ik heb met veel interesse geluisterd naar de uiteenzetting van de heer Hendrickx, de Groot-Nederlandse belijdenis van de heer Laverge en het in vraag stellen van de meerwaarde van de Belgische constructie door mevrouw Grouwels. Mijn fractie ondersteunt dit initiatief. Het laat immers toe dat de diverse Vlaamse niveaus (regering, parlement, e.d.m.) met meer kennis van zaken en autoriteit kunnen optreden.

Een kleine natie als Vlaanderen kan internationaal een grotere rol spelen dan zijn inwoneraantal op het eerste zicht laat vermoeden. Zo spelen Nederland en Zweden internationaal een grote rol. Denk ook aan de rol van Noorwegen in de relatie tussen Israël en de Palestijnen. Dit zijn natuurlijk wel soevereine staten, en Vlaanderen is een regio. Het onderscheid tussen soevereine staten en regio's is vandaag minder scherp dan twintig, dertig of hon-

derd jaar geleden, maar is voor ons nog steeds relevant.

Ik vind het dan ook interessant dat de spreker van de rol van de constitutionele regio's binnen Europa een belangrijk onderwerp maakte. Welke stappen moet Vlaanderen echter zetten als blijkt dat in de Europese Unie van de toekomst, die 30 lidstaten zal tellen, geen onmiddellijke rol is weggelegd voor de regio's ? Met de constitutionele regio's van Spanje, Duitsland en Groot-Brittannië is men immers wel ongeveer rond. Geen enkele van de nieuwe kandidaat-lidstaten van de EU kent het concept van regio's zoals dat bestaat in West-Europa en zeker in België. We zijn dan ook veeleer pessimistisch over de rol van de constitutionele regio's.

De voorzitter : Dit punt moeten we bespreken tijdens een volgende vergadering. Uw analyse is niet helemaal correct. Het is normaal dat staten die onafhankelijk worden, zich in een eerste fase afzetten tegen elk vorm van regionale configuratie. Kijken we maar naar het uiteenvallen van de Tsjechisch-Slovaakse federatie. Anderzijds heeft Polen zich grondig hervormd van 49 vojvods naar 16 regio's, wellicht uit opportuniteitsoverwegingen. We moeten de relatie tussen de verbreding van de EU en de rol van de constitutionele regio's dus hoe dan ook nog eens grondig bekijken.

De heer Karim Van Overmeire : Ik beweer niet dat de notie van regio's hen volledig onbekend is, maar er is een fundamenteel verschil tussen ons regioconcept en dat van andere Europese staten. Er is een verschil tussen bijvoorbeeld de verhouding Baden-Württemberg-Duitsland en de verhouding Vlaanderen-België. Dat gaat nog veel meer op voor Polen en Italië. In Duitsland is een spanningsveld zoals dat tussen het Vlaamse en het Belgische niveau afwezig. De belangen van Vlaanderen lopen niet steeds gelijk met de belangen van de kringen die sinds de oprichting van België het Belgisch buitenlands beleid domineren. Dat is een belangrijk probleem voor de Vlaamse buitenlandse politiek.

Het optreden van Vlaanderen in het buitenland wordt dan ook niet in de eerste plaats gedetermineerd door de – veronderstelde – onwetendheid over het in 1993 gecreëerde kader, maar veeleer door politieke afwegingen. De mate waarin Vlaanderen optreedt in het buitenland en de accenten die we kunnen of mogen leggen worden niet door de afspraken van 1993 bepaald, maar door de verhoudingen binnen de meerderheid.

Helaas heb ik grote moeite om te geloven in het beeld dat de heer Van Grembergen heeft geschetst. Volgens hem is het Belgisch federaal buitenlands beleid een bundeling van de inbreng van de deelstaten. Hij ziet het Belgisch beleid als het beleid van de federatie. Volgens mij is het net omgekeerd : het buitenlands beleid van België wordt vanuit een bijna unitaire invalshoek bepaald en slechts af en toe blijft wat ruimte over voor de deelstaten. Een recent voorbeeld hiervan is de reis die minister Sauwens wou maken naar Wenen en de manier waarop hij werd teruggefloten door de federale overheid. Er is dus wel degelijk een belangrijk spanningsveld, dat raakt aan de essentiële elementen van het buitenlands beleid van Vlaanderen.

De voorzitter : Mijnheer Van Overmeire, de heer Van Grembergen is even naar een andere bijeenkomst. Ik meen dat u zijn woorden verkeerd interpreteert. Hij wees er integendeel op dat de meningen van de deelstaten in het huidige systeem niet of niet voldoende worden verwoord in het federaal buitenlands beleid. Daarover maakt hij zich zorgen. Hij wou wijzen op het grote onderscheid tussen het bestaande Belgisch buitenlands beleid en het wenselijke beleid van de Belgische federatie. Volgende week zullen we daarover discussiëren.

De heer Karim Van Overmeire : Dan is het duidelijk dat er nu sprake is van een Belgisch buitenlands beleid. Sommigen die geloven in het federale systeem, hopen op het tot stand komen van een buitenlands beleid van de Belgische federatie. Ik vrees echter dat een dergelijk beleid niet zal slagen omdat het op zich in contradictie is met de Belgische instellingen.

Ook belangrijk zijn de instrumenten waarover de Vlaamse regering beschikt om haar beleid uit te voeren. Ik stel vast dat de regering voor bijna alles een beroep moet doen op de Belgische diplomatie. Ondanks de afspraak van 1993 dat de Belgische ambassades ook als vertegenwoordigers van Vlaanderen moeten optreden, verloopt de samenwerking in de praktijk dikwijls bijzonder stroef.

We scharen ons volledig achter het initiatief van de Rubens Stichting. Ik meen net als de heer Sarens dat u hier bent om een actieprogramma voor te stellen dat u kunt uitvoeren met de middelen en mensen waarover u reeds beschikt. Ook ik heb de indruk dat u de Vlaamse regering vandaag niet om geld komt vragen, maar misschien heb ik dat verkeerd begrepen. Het zou in elk geval interessant om weten zijn wat uw verhouding tot de Vlaamse regering is, wat u precies vraagt en hoe een praktische samenwerking tussen de Rubens Stichting, de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement volgens u tot stand kan komen.

De heer Miel Verrijken : Mijnheer Hendrickx, ik heb met grote belangstelling naar uw uiteenzetting geluisterd. Ik heb een kleine opmerking. Het Belgisch regime houdt vast aan het unitarisme, al bepaalt de Grondwet het anders. Federaal minister Michel die net als een duivel uit een doosje is, toont dit heel duidelijk aan. Niemand begrijpt de zin van zijn Afrika-beleid. Hij is bijzonder brutaal, en zijn houding tegenover de heer Haider zorgt al weken voor hilariteit op de redactie van The Wall-street Journal, wat toch een ernstig blad is.

U had het over de Vlaamse bedrijven. Zij maken sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog een echt avontuur mee. Het gaat over kleine familiebedrijven die zijn gegroeid dankzij de werkkracht van de mensen en goede omstandigheden. Ze worden heel weinig geholpen door de vele koninklijke, prinselijke en diplomatieke initiatieven.

De Vlaamse ondernemingen hebben een enorme ontwikkeling gekend dankzij de specialisatie. Diplomaten zijn echter vooral generalisten. Vlamingen hebben tot nog toe weinig hulp ontvangen vanuit Belgische diplomatieke hoek. Bovendien staan de Vlamingen instinctief argwanend tegenover elke vorm van staatsbemoeienis. Een stichting zoals de uwe kan bijgevolg heel veel nut hebben. Ze kan de bestaande staatsinstellingen aanvullen of vervangen, want die schieten echt tekort in het promoten van Vlaamse bedrijven.

In 1944 werd het idee van de Benelux gelanceerd, die ondertussen is achterhaald door de EU. De Benelux kan echter een nieuwe toenadering tussen Nederland en Vlaanderen bewerkstelligen, als we er creatief mee omspringen. Dat zou de Nederlandstalige groep in de EU versterken en het gebruik van de Nederlandse taal in Europese vergaderingen bevorderen. Na 1830 hebben de Nederlanders een negatieve houding aangenomen tegenover de Belgen. Dat zit er nog steeds een beetje in. Een poging tot toenadering zou dus niet misstaan, en een instelling als de Rubens Stichting is daar uitermate voor geschikt. Een voor de hand liggend gemeenschappelijk thema is de verdediging van het Nederlands in een groeiend Europa. Het echte streven is natuurlijk dat de Nederlanders beseffen dat ook onze economische belangen gelijk lopen, dat Antwerpen en Rotterdam elkaar aanvullen.

De huidige minister van Cultuur droomt van een Vondelvereniging om de cultuur en de taal te propageren. Hij heeft het vergeleken met het Goethe-instituut en de Alliance Française. U zou met uw autoriteit en ervaring zo een initiatief kunnen ondersteunen, en samenwerken op cultureel gebied. Dat vindt gemakkelijker ingang. Dat is het eerste wat een unitaire staat opgeeft : het culturele domein. De Rubens Stichting zou een gemeenschappelijk Nederlands belang kunnen verdedigen, een Groot-Nederland vertegenwoordigen. Heel de wereld begrijpt zo een houding.

De heer Stefaan Platteau : We hebben inderdaad nog geen cultuur voor het voeren van een buitenlands beleid. De stichting kan daar iets aan doen, ik ben daarvoor gewonnen.

Sommigen spreken anderzijds nogal denigrerend over de Benelux, wat ik zeer erg vind. Zelfs ex-premier Dehaene zei enkele jaren geleden dat de Benelux de motor van Europa is. Deze uitspraak komt voor mij uit een onverdachte hoek. Hij had en heeft gelijk ! De Benelux heeft een enorme weg afgelegd.

Wel correct is dat de basisakte dringend moet worden aangepast. Dat is een grondwettelijke, juridische kwestie. Vooral voormalig minister-president Van den Brande heeft ervoor gezorgd dat de vertegenwoordiging werd aangepast. Vlaanderen wordt nu rechtstreeks vertegenwoordigd. Bij de verruiming van de Europese Unie zullen we de Benelux als ruggensteun kunnen gebruiken. Het zal een hulp zijn om samen met Nederland standpunten op te stellen en in te nemen.

De Benelux is en blijft een achtenswaardig politiek orgaan. Het functioneert perfect. Naast de Benelux-raad en het permanent comité, is er ook een comité van ministers aan wie aanbevelingen worden gedaan. Dat comité van ministers is verplicht om daar rekening mee te houden. De ministers komen ook rekenschap geven van hun daden en komen ons vragen om richtlijnen. Sommige Benelux-commissies functioneren even goed als die van de parlementen. Ik vind het dan ook zeer erg dat er zo negatief wordt gesproken over dit orgaan waarin 21 miljoen Nederlandstaligen worden vertegenwoordigd.

De heer Happart is, net als de heer Spitaels vroeger, tegen de Benelux. Dat is ook goed te begrijpen : de Franstaligen staan er in de verdrukking. Ze bevinden zich in de oppositie, want ze vertegenwoordigen slechts 4 à 5 miljoen Franstalige Walen. De hoofdlijnen worden er bepaald door de Nederlandstaligen.

De Benelux is een perfect georganiseerde en een perfect lopende, internationale politieke instelling. We moeten daar voor 100 percent achter blijven staan. We krijgen immers hoe langer hoe meer te

kampen met grensoverschrijdende problemen. De Benelux pakt die op een heel adequate manier aan.

De Benelux vergadert twee jaar in Den Haag, twee jaar in Brussel en twee jaar in Luxemburg. Ook dit systeem werkt voorbeeldig. De leden zijn heel respectabel en leveren goed werk. Ik sta wel achter het idee om het Benelux-verdrag te veranderen en aan te passen indien mogelijk, maar ik ben ronduit tegen een afschaffing van de Benelux.

III. REPLIEK VAN DE HEER JAN HENDRICKX, VOORZITTER VAN DE VZW RUBENS STICHTING – INSTITUUT VOOR INTERNATIONALE BETREKKINGEN

De voorzitter : Ik denk dat het ons vandaag te ver zou leiden, mocht de heer Hendrickx ingaan op de inhoudelijke vragen inzake buitenlandpolitieke kwesties die hier aan de orde werden gesteld. Ik stel dan ook voor – mee met het oog op het veeleer korte tijdsbestek dat ons vandaag nog rest – dat de heer Hendrickx zijn antwoord zou beperken tot vragen over de natuur en de samenstelling van de stichting en over de financiële middelen. We zullen later zeker de kans krijgen om van gedachten te wisselen over specifieke thema's.

De heer Jan Hendrickx : Mijnheer Platteau, in onze tekst wordt de Benelux aangehaald omdat we er ons tijdens de vergadering te Steenokkerzeel over verbaasden dat in de beleidsnota over het buitenlands beleid slechts twee of drie regeltjes aan de Benelux werden gewijd. We willen klaarheid scheppen, pro of contra. We spreken ons hier nu zeker nog niet over uit, want het debat moet nog beginnen. Ik wou niet de indruk geven dat ik de Benelux als overbodig beschouw.

Mijnheer Laverge, ik ben niet naar hier gekomen om iets te vragen. Onze leden geloven in de stichting en de leefbaarheid ervan. Toch is er hier sprake van een zekere contradictie. Ik ben het met u eens dat we een zo groot mogelijke intellectuele vrijheid moeten nastreven. Niemand mag zich verplicht voelen om naar de mond van een gever te spreken. Ik ben echter ook een realist. Ik heb de statuten van diverse gelijkaardige organisaties onderzocht. Het Nederlandse Clingendael heeft het meeste resultaat geboekt. Toch is deze organisatie na 20 jaar nog steeds voor 90 percent afhankelijk van opdrachten en onrechtstreekse tussenkomsten. Dit spanningsveld zal altijd blijven bestaan.

Ik ben ook reeds bij een aantal ondernemingen langs geweest, en in november heb ik minister-president Dewael erop gewezen dat morele steun van de overheid ondernemingen er ongetwijfeld toe zou aanzetten om met geld over de brug te komen.

De heer Miel Verrijken : In Nederland bestaan daartoe fiscale voordelen, hier niet.

De heer Jan Hendrickx : Op dit ogenblik beredderen we ons goed zonder enige steun van de overheid. Alle financiële middelen kregen we van de privé-sector. Niemand van de leden, die veel tijd in de stichting steken, ontvangt een vergoeding voor het geleverde werk. We proberen de kosten zo laag mogelijk te houden. Daarom hebben we bijvoorbeeld geen vast adres. We voelen ons goed bij deze situatie, maar we zijn een beetje jaloers op de Nederlandse stichting. Daarom willen we graag een openhartig gesprek over de vraag hoe onze onafhankelijkheid kan worden gecombineerd met financiering van de overheid.

Ik wil nog eens benadrukken dat in Vlaanderen of België tot nu toe geen gelijkaardige organisatie werd opgericht. Er bestaat geen debatforum in dit land dat aan "policy making" doet. Het Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen beperkt zich tot conferenties met een drink. Het Nederlandstalige VIRA organiseert jaarlijks een aantal lunchbijeenkomsten, maar die monden niet uit in debatten. Het Defensiecentrum van het ministerie van Landsverdediging functioneert wel goed. De militairen houden bijzonder interessante bijeenkomsten met deelnemers uit allerlei landen, maar toch is het centrum iets heel anders dan onze stichting.

Ik weet dat ons dossier niet volledig is, want we beginnen pas.

Mijnheer Glorieux, op de VUB werd een lunchbijeenkomst georganiseerd met u en de heer Coppieters. Ik was uitgenodigd, maar de heer Coppieters belde mij een dag op voorhand af. U noemde de stichting louter politiek-economisch en elitair. We weren de NGO's niet met opzet uit onze stichting, integendeel. Misschien is de reden voor de afwezigheid van mensen uit NGO's, dat elk lid, mezelf inbegrepen, tot een specifieke kring behoort en weinig contact heeft met de NGO-wereld. We zullen proberen om ook die mensen aan te spreken.

Mijnheer Laverge, ik herhaal dat ik realist ben. De staat is in mijn ogen geen melkkoe. Wel vraag ik om te onderzoeken op welke manier we kunnen samenwerken met de overheid. Als die samenwerking niet slaagt, dan zal onze stichting louter een debatclub blijven. Zonder samenwerking kunnen we nooit het Instituut Clingendael evenaren.

Mijnheer Van Grembergen, ik ben blij met uw steun. Ik benadruk dat we onafhankelijk van de overheid willen werken. Het is ook onze bedoeling om nieuwsbrieven uit te geven en af en toe een document te publiceren. We zullen die overmaken aan het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering. Zo moeten we tot een gesprek kunnen komen. Een gebrek aan financiële middelen hypothekeert echter de vereniging : er moet dus een werkbare formule komen.

Verder zal ik me aan de wens van de voorzitter houden om hier voorlopig niet verder op in te gaan. Maar namens al onze leden wil ik toch nog verklaren dat het echt onze intentie is een samenwerking tot stand te brengen, in volledige onafhankelijkheid en vrijheid. Sommige debatten willen we graag doen plaatsvinden in aanwezigheid van de betrokken ministers of geïnteresseerde commissieleden. We hebben enkele documenten gepubliceerd die de finaliteit hiervan preciseren. Ik kan u die desgewenst bezorgen om bij het verslag te voegen.

De voorzitter : Ik denk dat deze commissie dit initiatief veeleer positief evalueert. Er moet wel verder worden nagedacht over de mogelijke verbreding van het draagvlak. De heer Hendrickx verklaart open te staan voor bijdragen op dat vlak.

Aan de heren Laverge en Sarens wil ik zeggen dat het hier volgens mij niet over een koepelorganisatie gaat. Er is een verschil tussen een koepelorganisatie en een organisatie als de Rubens Stichting, die een onafhankelijke strategische denktank wil zijn ten dienste van parlement en regering. In deze commissie zullen we, zonder iets te willen afdoen van de autonomie van de stichting, moeten bepalen hoe we daarmee omgaan. We moeten bepalen welke vormen van ondersteuning mogelijk zijn en ter afweging kunnen worden voorgelegd aan de Vlaamse regering. Maar zoals ik het heb begrepen, is de heer Hendrickx niet naar hier gekomen om iets te vragen maar om iets aan te bieden. Dit kan een stimulans zijn om onze visie op het Vlaams buitenlands beleid verder uit te werken.

De heer Jan Hendrickx : Ik heb nog een voorbeeld voor de heer Laverge. Om ons debat te mogen organiseren in het kasteel van Steenokkerzeel hebben we 24.000 frank aan die Vlaamse overheidsinstelling betaald. Mochten we daar gratis kunnen vergaderen, dan zou dat toch al meegenomen zijn.

De heer Jacques Laverge : Dat is inderdaad een vorm van steun die zonder meer ter beschikking moet kunnen worden gesteld.

De heer Eloi Glorieux : De parochiezaal van Steenokkerzeel ware natuurlijk goedkoper geweest !

De voorzitter : We moeten ons hoeden om hier niet in de anekdotiek te vervallen. Kastelen zijn ruimten van de hele gemeenschap, en moeten ook als dusdanig worden bekeken.

Er werd een vraag gesteld over een inventaris van bestaande instanties en instellingen. De heer Hendrickx heeft hier al een aantal antwoorden op gegeven.

In het verlengde hiervan is het, zoals ik hier reeds eerder heb gezegd, mijn bedoeling op de volgende bijeenkomst van het Uitgebreid Bureau en de commissievoorzitters, een – hier nog nader te bespreken – aanzetnota voor te leggen over de plaats en de verantwoordelijkheid van deze eigenste commissie in de internationale betrekkingen van het Vlaams Parlement.

Wat de dienst die bevoegd is voor de public relations van dit parlement doet, is puik werk, maar er is een zee van verschil tussen die werkzaamheden en de noodzakelijke internationale en Europese politieke contacten die we moeten leggen. Daarvoor moeten we ons ook niet richten tot de regering : dit moeten we qualitate qua als parlement zelf organiseren. Ik sta er dus op dat de kern van die internationale relaties berust bij deze commissie, gesteund door de bevoegde public relationsdienst van het parlement : anders schieten we tekort in onze opdracht. Ik hoop dat we dit kunnen bespreken tijdens de eerste vergadering na het paasreces.

Ik dank tenslotte de ere-ambassadeur voor zijn toelichting en zijn inzet, en vraag hem onze dank en waardering ook over te maken aan de stichtende leden, en aan al diegenen die zich geroepen voelen actief te zijn rond deze problematiek. Het is steeds verheugend een nieuw en interessant gegeven te zien ontstaan in het veld van de buitenlandse betrekkingen.

De verslaggever, *De voorzitter,*

Paul VAN GREMBERGEN — Luc VAN DEN BRANDE